

Бабенко Н. М.*

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Дана стаття характеризує основні методи викладання іноземних мов, які сприяють розвитку комунікативних здібностей учнів старшої ланки освіти на уроках англійської мови.

Модернізація української освіти визначає соціальні вимоги до системи шкільного навчання. Суспільству, що розвивається, потрібні освічені, етичні, комунікабельні, завзяті люди, які можуть самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору, прогнозуючи можливі наслідки, здатні до співпраці, відрізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, володіють розвиненим відчуттям відповідальності за роботу, яку вони виконують та її результативність [6]. Модернізація змісту освіти в Україні на сучасному етапі розвитку суспільства пов'язана з інноваційними процесами в організації вивчення іноземних мов.

Мотивоване навчання є необхідним для учнів, адже вони повинні відчувати потребу в мовному матеріалі для розширення й поглиблення своїх мовних можливостей, усвідомлюючи близьку й далеку перспективу застосування цих знань. Із цією метою вчителю слід надати роботі з мовою характеру комунікативної, пошукової, по шкільному дослідницької діяльності, у результаті якої в учня розвивається філологічна пильність, уміння бачити за безпристрасним мовним знаком значення й зміст [6].

Добре розвинуті комунікативні здібності, на нашу думку, є тим необхідним інструментом, який дає учням у майбутньому бути конкурентоспроможними, мати неабиякі переваги при вступі до вищих навчальних закладів, при прийнятті на посаду, тощо. Саме тому вчитель сучасної школи має приділяти велику увагу розвитку здібностей спілкування. Отже, ураховуючи вищезазначене, ми вважаємо дану тему дуже актуальною.

Г. В. Рогова, О. І. Вишневський, Є. І. Пассов, П. М. Якобсон, Б. В. Біляєв відзначали великі потенційні можливості комунікативно спрямованих методів навчання [1]. Р. П. Мильруд та І. Р. Максимова вважають, що проблема комунікативної спроможності є однією з найважливіших проблем на сучасному етапі викладання англійської мови, бо саме вміння вести розмову визначає продуктивність навчальної діяльності і є її органічною складовою [3].

Метою статті є характеристика основних методів викладання іноземних мов, які сприяють розвитку комунікативних здібностей учнів старшої ланки освіти на уроках англійської мови.

Підвищувати мотивацію до вивчення англійської мови, розвивати комунікативні здібності покликані такі педагогічні

---

* **© Бабенко Н. М.**

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

методи:

- усний метод Гарольда Пальмера.
- аудіовізуальний метод;
- аудіолінгвальний метод;
- комунікативний метод;
- груповий метод;
- проектний метод.

Методи подані в наступній послідовності, тому що саме в такій послідовності вони, як правило використовуються на практиці. Спочатку, для успішної реалізації учнівського спілкування з теми потрібні необхідні знання лексичних одиниць, граматичних структур, що дуже вдало можна робити методом Гарольда Пальмера, тобто подаються цілісні словосполучення, слова, або навіть речення для заучування, але це не означає, що учні перед уроком повинні вже вивчити щось, а значить, що на уроці моделюється ситуація, під час якої учні запам'ятовують необхідний лексичний мінімум. Тут можна використовувати флеш карти, які будуть допомагати учням проводити асоціації і в певний, необхідний момент використовувати ту, або іншу комунікативну одиницю. Також невід'ємною складовою цього метода є mind-maps, які можна залишати на дошці задля знаходження певних лексичних одиниць при обговоренні, дебатах, дискусій, тощо, що, у свою чергу розвиває саме комунікативні здібності школярів [1].

Наступні два методи: аудіовізуальний і аудіолінгвальний незамінні при вивченні іноземної мови, тому що вони успішно борються з негативним впливом рідної мови. Ми всі стикаємось із проблемою українізмів, або «по-українськи» побудованих речень. Оскільки ці два методи ґрунтуються на прослуховуванні текстів, структур та діалогів іноземною мовою, вони дають можливість учням не тільки розвивати вміння розуміти іноземну мову на слух, але й запам'ятовувати постійні вирази та фрази, що використовуються в іноземній мові. Найбільш успішна реалізація аудіовізуального й аудіолінгвального методів, мета яких – підвести учня до найбільш можливого числа елементів спонтанного мовлення, ґрунтується на поетапному характері навчального процесу. Проте число необхідних етапів, їх послідовність і характер реалізації в межах одного й того ж заняття або серії занять ще остаточно не встановлені: тут необхідна теоретична розробка й експериментальна перевірка [4]. У найбільш типовому занятті, яке проводиться відповідно до аудіовізуального та аудіолінгвального методів, налічується п'ять основних етапів. У конкретних методичних умовах порядок проходження й навіть кількість етапів може бути різним.

П'яти етапам роботи за аудіовізуальним та аудіолінгвальним методами передувє підготовчий етап, що стосується керівника занять. Упродовж цього етапу викладач підбирає відповідний навчальний матеріал. Одночасно проводиться підбір або в крайньому випадку виготовлення супровідної фонограми. Крім того, розробляється спеціальна серія вправ для найкращого закріплення вивченого [4].

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Перший етап за характером опрацювання мовного матеріалу – суто рецептивний. Мета цього етапу – добитися осмисленого сприйняття учнями аудіоматеріалу та наочних засобів, що представляють певний сюжет.

На другому етапі вже декілька інше методичне завдання: тут учні починають активно засвоювати мовний матеріал. На екран нічого не проектується, а тільки відтворюється супровідна фонограма. Однією з найбільш типових вправ на цьому етапі є вимовляння в паузах відтворюваного мовного матеріалу.

Третій етап має призначення міцніше закріпити первинно засвоєний мовний матеріал. На цьому етапі відсутня слухова опора на фонограму. Найбільш типові вправи цього етапу: доповнення незавершених речень; трансформація елементів речень або фраз; конструювання фраз із простіших елементів; підстановка в мовну модель одних лексичних елементів замість інших; переклад із рідної мови на іноземну тощо.

Четвертий етап за своєю суттю є оглядовим. У методичному плані це означає повторення й подальше закріплення раніше вивченого матеріалу на попередніх трьох етапах. Саме на цьому етапі починають вироблятися елементи спонтанного мовлення у своїй первинній формі.

На п'ятому етапі завершується весь цикл роботи над сюжетним епізодом і супровідною фонограмою. Особливість даного етапу полягає в тому, що цього разу ні фонограма, ні сюжет уже не відтворюються. Для реалізації цього етапу викладач проводить спеціально розроблені серії вправ, за допомогою яких вдається відтворити мовні ситуації, що дуже нагадують тематичний матеріал, опрацьований на попередніх етапах заняття [4]. А це вже і є розвиток комунікативних здібностей учнів.

Комунікативний метод спрямований на одночасний розвиток основних мовних навичок (усної та письмової мови, граматики, читання і сприйняття на слух або аудіювання) у процесі живого, невимушеного спілкування [6]. Навчити учня спілкуватися іноземною мовою – ось головне завдання викладача. Лексика, граматичні структури, вирази іншої мови подаються учневі в контексті реальної, емоційно забарвленої ситуації, яка сприяє швидкому й міцному запам'ятовуванню досліджуваного матеріалу.

Комунікативний метод передбачає руйнування психологічного бар'єру між учителем і учнем. А коли зникла «дистанція», коли дітям цікаво, весело й приємно спілкуватися – їм простіше почати розмовляти іноземною мовою.

Численні ігрові елементи у викладанні вносять позитивні зміни в заняття, підтримують позитивний емоційний настрій школярів, посилюють їхню мотивацію. Робота «у парах», «у трійках», участь у дискусіях на теми цікаві для старшокласників – усе це дозволяє вчителю врахувати індивідуальні особливості учнів, зробити заняття творчими й захоплюючими, в той же час дає викладачеві можливість непомітно здійснювати повний контроль над процесом навчання [6].

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Багато вчених дискутують чи можливе подання граматичних структур комунікативним методом. Нині практика показує, що це можливо зробити через підстановчі таблиці, тобто учні вивчають, або активізують необхідні граматичні структури.

Груповий метод, без якого складно уявити розвиток комунікативних здібностей учнів, дуже важливий у методиці викладання іноземних мов. Це і створення діалогів, і обговорення проблемних ситуацій, і закріплення вживання поданих лексичних одиниць, і саме подання лексичних одиниць, де, наприклад, кожен учень повинен подати дефініцію, або пояснення на прикладі необхідного слова своїй групі та інше [2].

Також дуже важливим у викладанні іноземної мови є проектний метод, який якнайкраще, на нашу думку, розвиває комунікативні здібності учнів, адже кожен цикл уроків варто спрямовувати на проектну діяльність для втілення набутих комунікативних навичок. Основною тезою сучасного розуміння методу проектів є: «Я знаю, для чого мені треба все, що я пізнаю, і де та як я можу ці знання застосувати». Уміння користуватися методом проекту – показник професійної майстерності вчителя, прогресивності методики навчання, розвитку, виховання та соціалізації учнів [1]. Отже, якщо педагоги націлені на проект, як на моделювання ситуації успіху, де учні можуть користуватися комунікативними навичками, придбаними протягом вивчення теми, то вони мають розумітися й на особливостях його реалізації під час викладання англійської мови, зокрема:

- використання англійської мови в ситуаціях, максимально близьких до умов реального спілкування;
- акцент на самостійній роботі учнів (індивідуальній та груповій);
- вибір теми, що викликає найбільший інтерес в учнів;
- відбір мовного матеріалу, видів завдань і послідовність роботи відповідно до теми й мети проекту;
- наочна презентація результату.

Звісно, під час складання проекту виникають проблеми, але вчитель повинен уміти їх подолати. Часто можна зіткнутися з такою проблемою, як вибір теми. Тут учителям варто пропонувати формувати групи за інтересами. Тобто, учні повинні самі вибрати свою групу чи пару, якщо це не моно-проект. Іноді зустрічаємося з пасивним ставленням до проектів інших учнів та повною пасивністю на уроці. У такому випадку пропонуємо диференційований підхід. Учні повинні розуміти, що проект – це робота всього класу. Тобто, якщо вони не згодні із чимось або мають іншу точку зору, вони мають дискутувати, ставити запитання, висловлювати власну точку зору. І тільки, якщо учні активні під час виступу своїх однокласників і при захисті свого проекту вміють обґрунтувати й довести грамотно власну думку іноземною мовою, вони отримують високу оцінку. Інколи учні замість проекту готують реферат. І причини тут дві: а) учень не розуміє вимог – треба надати індивідуальну консультацію, або залучити його до міні-групи, де інші учні пояснять, що потрібно;

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

б) він просто не бачить результату своєї роботи, місце застосування. Для цього потрібно створювати ситуацію успіху, наприклад, зустрічі з носієм мови, або – розробити спільний урок-дискусію з іншим класом. Тобто надати учню можливість спробувати власні сили в іншому середовищі, відчуті впевненість у собі, – це й буде стимулом для подальшого розвитку його комунікативних здібностей.

Таким чином, ми бачимо, що розвитку комунікативних здібностей старшокласників на уроках іноземної мови сприяють різні методи навчання, і, охарактеризувавши їх, ми з'ясували, що тільки вміле поєднання всіх методів на уроках може дати нам той результат, за для якого ми вчимо дітей, а саме випустити зі школи комунікативно спроможних, освічених людей, які вільно почуваються в будь-якій ситуації.

Література:

1. Книга для вчителя іноземної мови: довідково-методичне видання / Упоряд. О. Я. Коваленко, І. П. Кудіна. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 240 с.
2. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. – К.: Перун, 2004. – 176 с.
3. Мильруд Р. П., Максимова І. Р. Сучасні концептуальні принципи комунікативного навчання іноземної мови // ІЯШ. – 2000. – № 4. – С. 14-19.
4. Борисова А. О., Архипова В. О., Колесник А. О. Аудіовізуальний метод як засіб вирішення проблеми оволодіння іншомовним спонтанним спілкуванням [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rusnauka.com.
5. Черпак О. Когнітивно-комунікативний метод навчання іноземної мови у ВНЗ [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.confesr.fl.kpi.ua.
6. Принцип мотивованості як складова частина комунікативного методу навчання іноземної мови [електронний ресурс]. – Режим доступу до www.br.com.ua.

Вітаник О. Б., Поздняков В. Л. *

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті показано, що вдосконалення управлінської діяльності в освітній установі, у зв'язку зі зростаючими вимогами до якості освіти і постійно зростаючого обсягу управлінської інформації, можливе за умови широкого застосування інформаційних технологій, які представляють собою сукупність специфічних ресурсів та процесів, призначених для вирішення управлінських завдань.

Процеси глобальних змін, що відбуваються на сучасному етапі розвитку українського суспільства, зокрема й освіти, вимагають нових підходів до управління навчальними закладами, пріоритетними серед яких є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, що має забезпечити доступність та ефек-

---

* © Вітаник О. Б., Поздняков В. Л.